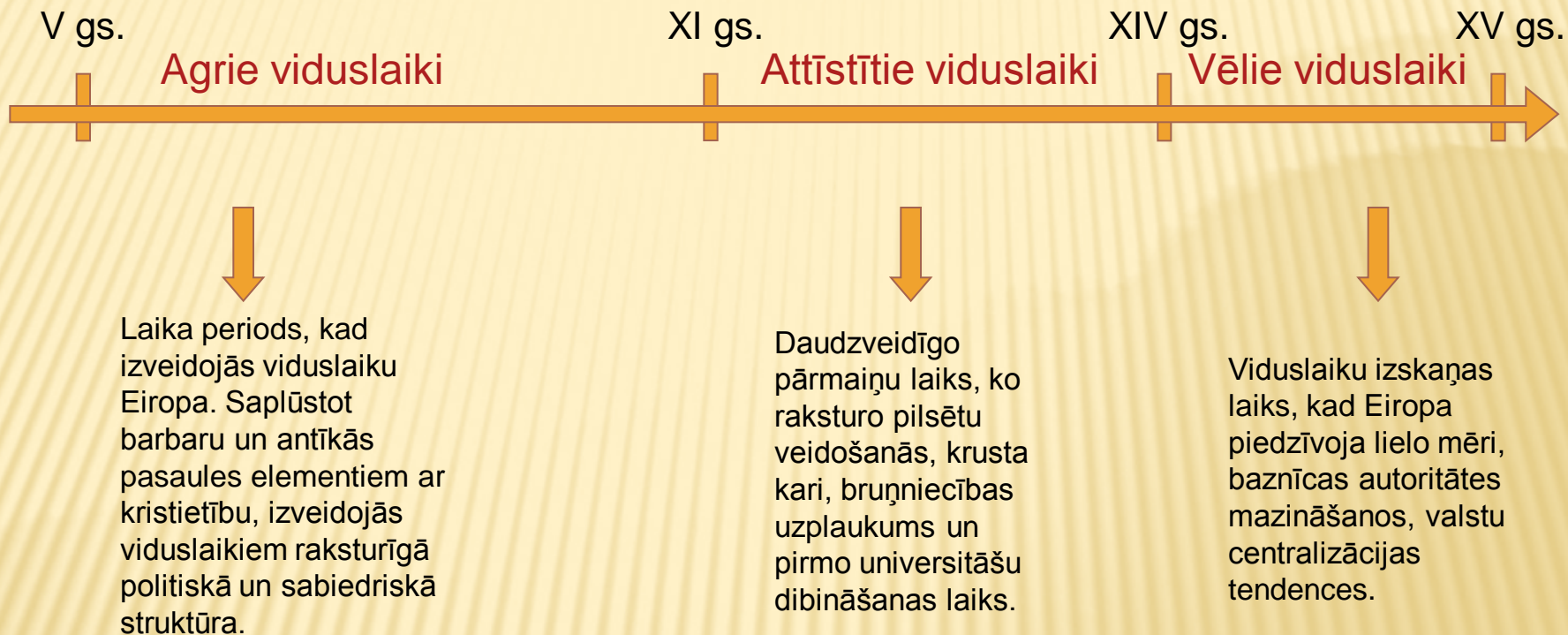

Rietumeiropas civilizācija viduslaikos

Literatūra

Mācību literatūra (skolēniem)

- Klišāns, V. Vēsture vidusskolai, 1.d. Rīga, 2002.
- Klišāns, V. Vēsture vidusskolai, 2.d. Rīga, 2003.
- Misāns, I., V. Pāvilāns. Viduslaiku vēsture. R.: Zvaigzne ABC, 1995.
- Rubenis. A. viduslaiku kultūra Eiropā. Rīga: Zvaigzne ABC, 2002.
- Vēsture: Nozīmīgi dati, fakti, notikumi un ievērojamas personas. Rīga: Avots, 2007.

Mācību literatūra (skolotājiem)

- Misāns I., V. Pāvilāns, A. Vijups. Pasaules vēsture vidusskolai. I daļa. Rīga, 2000.
- Misāns I., V. Pāvilāns, A. Vijups. Pasaules vēsture vidusskolai. II daļa. Rīga, 2001.
- Misāns I., V. Pāvilāns, A. Vijups. Pasaules vēsture vidusskolai. Hrestomātija. Rīga, 2000.
- Misāns I., V. Pāvilāns, A. Vijups. Pasaules vēsture vidusskolai. Hrestomātija. Rīga, 2001.
- Misāns, I., A. Šnē. Klosteris, pils un pilsēta: Materiāli semināriem Rietumeiropas viduslaiku vēsturē. Rīga: LU, 2004. 108.-116.
 - Гуревич А. Категории средневековой культуры. Москва, 1984.
 - Гуревич А. Культура и общество средневековой Европы глазами современников : (Exempla, XIII в.) / А.Я.Гуревич. - Москва, 1989.
 - Ле Гофф Ж. Другое средневековье : Время, труд и культура Запада. Екатеринбург, 2002. Ле Гофф Ж. Цивилизация средневекового Запада . Екатеринбург, 2005.

Tēmas

- I Rietumeiropas periodizācijas īpatnības viduslaikos
- II Rietumeiropas civilizācija agrajos viduslaikos (V – XI gs.)
 - a. Lielā tautu staigāšana (IV – VI gs.)
 - c. Eiropas valstis (X – XI gs.)
 - d. Vikingi (VIII – XI gs.)
- III Rietumeiropas civilizācija attīstītajos viduslaikos (XI – XIII gs.)
 - a. Rietumeiropas sabiedrība
 - b. Krusta kari (XI – XIII gs.)
- IV Rietumeiropas civilizācija vēlajos viduslaikos (XIV – XV gs.)

I Rietumeiropas periodizācijas īpatnības viduslaikos

Par viduslaiku sākumu var uzskatīt:

- 337.g. - pirmā kristīgā imperatora Konstantīna nāves gads;
- 476.g. - ģermāņu iekarotāji sāka valdīt Romas impērijas rietumu daļā;
- 800.g. - franku karaļa Kārļa Lielā kronēšana par imperatoru.

Par viduslaiku beigām var uzskatīt:

- 1453.g. – Bizantijas impērijas sagrāves gads;
- 1492.g. – Kristofors Kolumbs atklāj Ameriku;
- Par viduslaiku beigām var tikt uzskatīti procesi, kas nav saistīti ar kādu konkrētu gadu, piemēram, pāreja no naturālās saimniecības uz naudas saimniecību ar banku sistēmu.

Tomēr tradicionāli tiek uzskatīts, ka viduslaiki ir laika periods no 300./500.g. līdz 1500.gadam

Uzdevums:

- ✓ Uzmanīgi izpētiet piedāvātos viduslaiku periodizācijas variantus!
- ✓ Izvēlieties savu periodizācijas variantu (viduslaiku sākuma un beigu notikumu (procesu)?
Atbildi pamatojiet!

“Dvēseles svērsana”

<http://humanities.institute.sfu-kras.ru/foto?cols=3&rootcat=10788&album=824>

Uzdevums:

Nosauciet un izvērtējiet, kādi fakti viduslaikus parāda kā „tumšo” un kādi kā „gaišo” laikmetu cilvēces vēsturē. Atbildi pamatojiet!

Bieži vien mācību literatūrā viduslaikus dēvē par “tumšajiem” laikiem.

Sākumā (ap II gs.) apzīmējumu “tumšie” laiki lietoja kā vidējo, slikto laiku starp paradīzes laiku un to laiku, kad sāksies jauna un skaista dzīve.

Ap XV - XVI gs. jēdzienu “tumšie laiki” sāka lietot, lai apzīmētu laika posmu starp antīko laikmetu un “gaišo” renesansi.

Mūks skriptorijā

http://read-time.ru/news/statja_istoricheskaja_nauka_v_srednie_veka_i_novoe_vremja/2010-01-10-14

II Rietumeiropas civilizācija agrajos viduslaikos (V – XI gs.)

- ❖ Lielā tautu staigāšana (IV – VI gs.)
- ❖ Eiropas valstis (X – XI gs.)
- ❖ Vikingi (VIII – XI gs.)

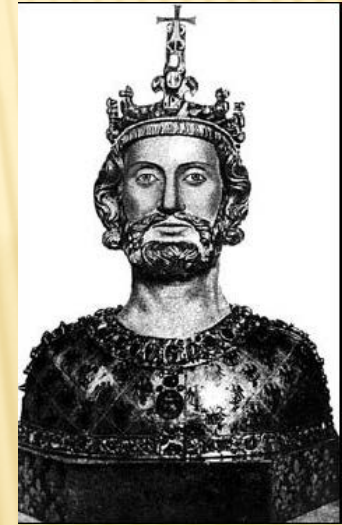
Vikingu karakuģis no kuģu muzeja Dānijā

<http://denmark.destinations.ru/sights/424>

Huņņu vadonis Atila

<http://www.biographicon.com/view/nl68l>

Kārlis Lielais

<http://www.home-edu.ru/user/uatml>

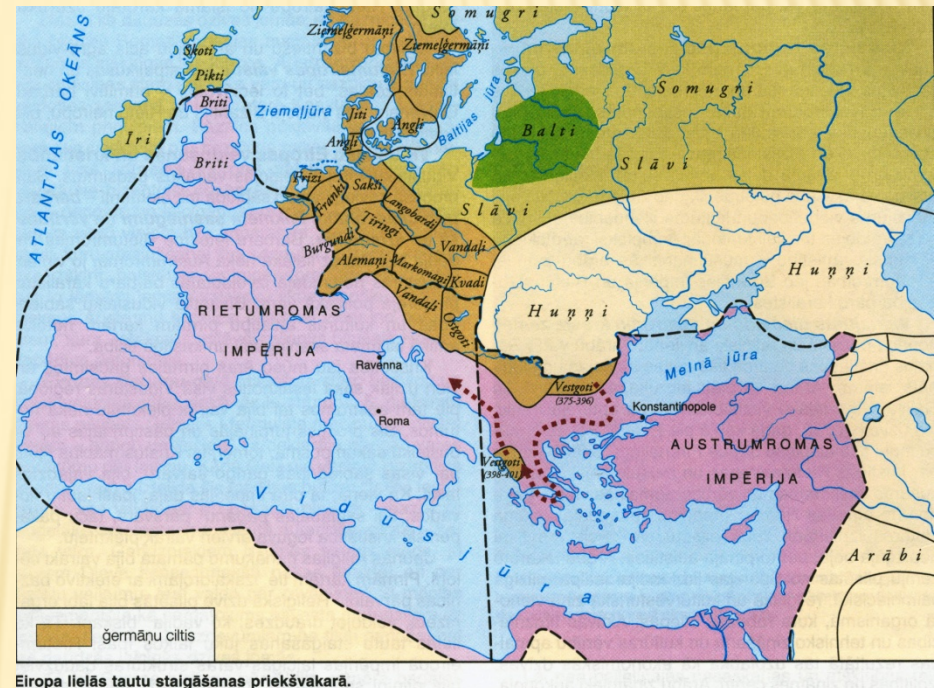
[/00000754/histbibil/carl_ve/likij/carl.html](http://00000754/histbibil/carl_ve/likij/carl.html)

Lielā tautu staigāšana

Laika posmā no IV – VI gs. notika Āzijā un Eiropā dzīvojošo tautu pārvietošanās un savstarpēja dzīves vietas maiņa. Lielā tautu staigāšana ir viens no faktoriem, kas veicināja Romas impērijas rietumu daļas sabrukumu.

Par Lielās tautu staigāšanas sākumu uzskata hunņu uzbrukumu gotiem (~375.gadā).

Gandrīz visas etniskās grupas, kas piedalījās Lielajā tautu staigāšanā bieži vien tiek dēvētas par barbariem, tomēr šāds apzīmējums ir vispārīgs un neprecīzs.

Eiropa lielās tautu staigāšanas priekšvakarā.

Pasaules vēsture vidusskolai. I daļa. Rīga, 2000. 243.lpp.

Uzdevums:

✓Lielajā tautu staigāšanā piedalījās dažādu etnisko un valodu grupu pārstāvji: hunņi, slāvi, ķelti, ģermāņi (goti, burgundi, langobardi). Atrodiet kartē pieminētas tautas!

Barbaru sabiedrība

Pēc Lielās tautu staigāšanas agrākie klejotāji kļuva par vietsēžiem un bijušās Romas impērijas rietumu daļā sāka veidot savas valstis.

Barbariem vajadzēja izdzīvot un noturēties jaunajā dzīvesvietā, tāpēc ar laiku viņi pārņēma romiešu likumdošanu un valsts pārvaldes pieredzi.

Seviljas Isidors (ap 570-636) darbā “Gotu, vandāļu un svēbu vēsture” par vestgotu valdnieku Leovigildu

“51. Viņš [Leovigilds] pirmais padarīja bagātāku valsts pārvaldi un palielināja valsts kasi, aplaupot iedzīvotājus un uz kara laupījuma rēķina. Un viņš pirmais starp savējiem sēdēja tronī, tērpies valdnieku drānās, jo līdz tam ārējais izskats, gan arī sapulču noturēšanas veids padomē bija līdzīgs kā valdniekam, tā tautai.”

(Pasaules vēsture vidusskolai. I daļa. Hrestomātija. Rīga, 2000. 139.lpp.)

Uzdevums:

➤ Kādus jauninājumus vestgotu valdnieks Leovigilds ieviesa savas valdīšanas laikā? Par ko liecina šīs pārmaiņas?

Pamazām Romas impērijas rietumu daļā veidojās pilnīgi jauna sabiedrība.

Barbaru valstis

Eiropa lielās tautu staigāšanas priekšvakarā.

Barbaru karalstes un Bizantija ap 600. gadu.

Pasaules vēsture vidusskolai. I daļa. Rīga, 2000. 243., 249.

Uzdevums:

✓ Izmantojot dotās kartes, raksturojiet izmaiņas dažādu valstu un tautu vēsturē!

	IV gs.	VI gs.
Vestgoti		
Franki		
Angļi		

Vestgotu valsts

V – VIII gs. ir barbaru karalistu pastāvēšanas laiks, tomēr tās nebija spēcīgas un ilglaicīgas.

Europa ap 500.gadu.

Pasaules vēsture vidusskolai. I daļa. Rīga, 2000. 241.lpp.

~418.g. – vestgoti Gallijā izveidoja pirmo barbaru valsti ar centru Tulūzā. Vestgotu valsts kļuva par ietekmīgāko barbaru spēku Romas impērijas rietumu daļā.

Pēc Rietumromas impērijas sabrukuma V gs. vestgoti veiksmīgi karoja pret kaimiņiem un paplašināja savas teritorijas.

Raksturīga bija arī bieža valdnieku maiņa – to atrašanās valsts priekšgalā lielā mērā noteica viņu kā karavadoņu veiksmi.

Pēc 507.g. sakāves karā ar frankiem, vestgoti zaudēja lielāko daļu zemju uz ziemeļiem no Pireneju kalniem. Valsts centrs pārvietojās uz Spāniju, tur tā pastāvēja līdz VIII gs., kad Vestgotu valsts gāja bojā arābu iebrukuma laikā.

Uzdevums:

✓ Uzmanīgi aplūkojiet karti un nosauciet mūsdienu valstis, kuru teritorijā viduslaiku sākumā atradās barbaru valstis.

Franku valsts

Franku valsts atšķirībā no citām ģermāņu karalistēm, kas izveidojās un pastāvēja Rietumromas impērijas teritorijā neilgi, pārdzīvoja barbaru karalistu laiku un, aizvien vairāk paplašinādama savu teritoriju, izauga par spēcīgu impēriju.

Franku valsts pastāvēšanas laikā ir valdījuši vairāki valdnieki.

➤ Pirmais zināmais franku valdnieks bija Hilderiks no Meroveju dzimtas, tāpēc laiku no V līdz VIII gs. franku vēsturē sauc par Merovingu dinastijas posmu

Uzdevums:

✓ Uzmanīgi aplūkojiet karti un raksturojiet Franku valsts paplašināšanas virzienus Merovingu dinastijas laikā!

Franku valsts paplašināšanās Merovingu dinastijas laikā.

Franku valstis

<http://www.albertmaximov.ru/franki.htm>

Franku karalis Hlodvigs

Hilderika dēla Hlodviga I (481 – 511)
vadītībā frankiem 486.g. izdevās sakaut
romiešu vietvalža Siagrija karaspēku un
nostiprināties uz dienvidiem no Luāras
upes
Lai iegūtu atbalstu iekarotajās zemēs,
Hlodvigs I un viņa karadraudze 496.g.
pieņēma kristietību

<http://www.albertmaximov.ru/franki.htm>

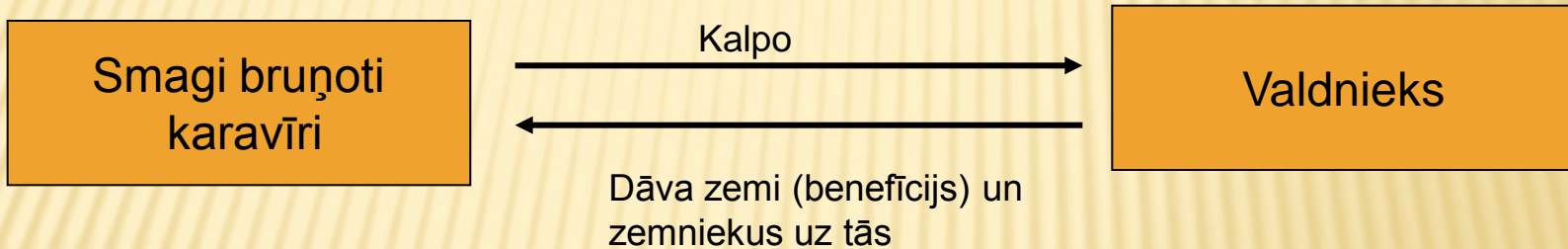
Hlodviga cīņa ar vestgotiem

Karolingu dinastija

Karolingu dinastija izvirzījās VII gs., kad tās pārstāvji gandrīz nepārtraukti ieņēma Franku valsts karaļu majordomu amatu. Šajā laikā faktiski nepastāvēja vienota Franku valsts, tā bija sadrumstalota un dažādās valsts teritorijās to pārvaldīja vietējie valdnieki.

Atkārtota Franku valsts apvienošanās sākās majordoma Kārļa Martela (714 – 741) valdīšanas laikā.

Kārļa Martela militāro un politisko panākumu pamatā bija sekmīgi realizētā militāra reforma, kas lika pamatus feodālajām attiecībām, kas Rietumeiropā savu pilnbriedumu sasniedza IX – XI gs.

Zeme tika piešķirta nevis privātīpašumā, bet nodota sava veida mūža valdījumā, un tās turētāja pienākums bija izmantot no zemes gūtos ienākumus, pirmkārt, bruņojuma un kaujas zirga iegādei un uzturēšanai.

Šādu zemes īpašuma formu tolaik sauca par benefīciju, bet vēlāk – par feodu jeb lēni.

Kārlis Lielais

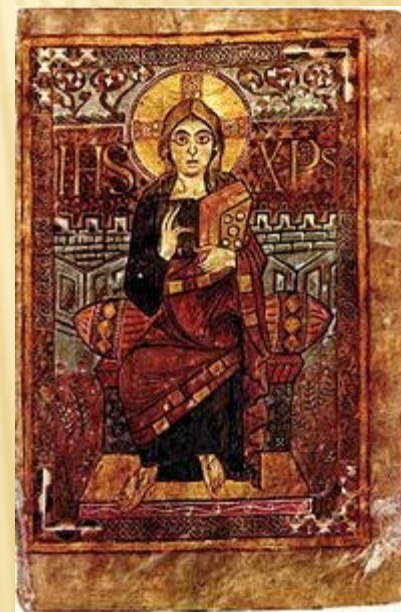
Kārlis Lielais

http://my-middle-ages.narod.ru/Visual/Koroli/Koroli_Fr.html

Kārļa Lielā un viņa pēcteču valdīšanas laikā Franku valsts piedzīvoja kultūras uzplaukumu, ko dēvē par Karolingu renesansi.

No Karolingu laikiem ir saglabājušies vairāki ilustrēti evaņģēliji, kas pieder pie dažādu mūsdienu Rietumeiropas bibliotēku un muzeju lielākiem dārgumiem.

Kārļa Martela dēls Pipins Īsais 751.g. kļuva par pirmo Karolingu dinastijas Franku karali. Pipina Īsā dēls Kārlis Lielais turpināja savu priekšteču darbu, nostiprināja attiecības ar Romas pāvestu. 800.g. Romas pāvests svinīgi kronēja Kārli Lielo par ķeizaru (imperatoru).

Karolingu māksla. Kristus attēls uz Evaņģēlija Kārļa Lielā galma skolā

http://lv.wikipedia.org/wiki/Att%C4%93ls:Meister_der_Hofschule_Karls_des_Gro%C3%9Fen_001.jpg

Kārlis Lielais

Franku valsts Kārļa Lielā valdīšanas laikā (768–814).

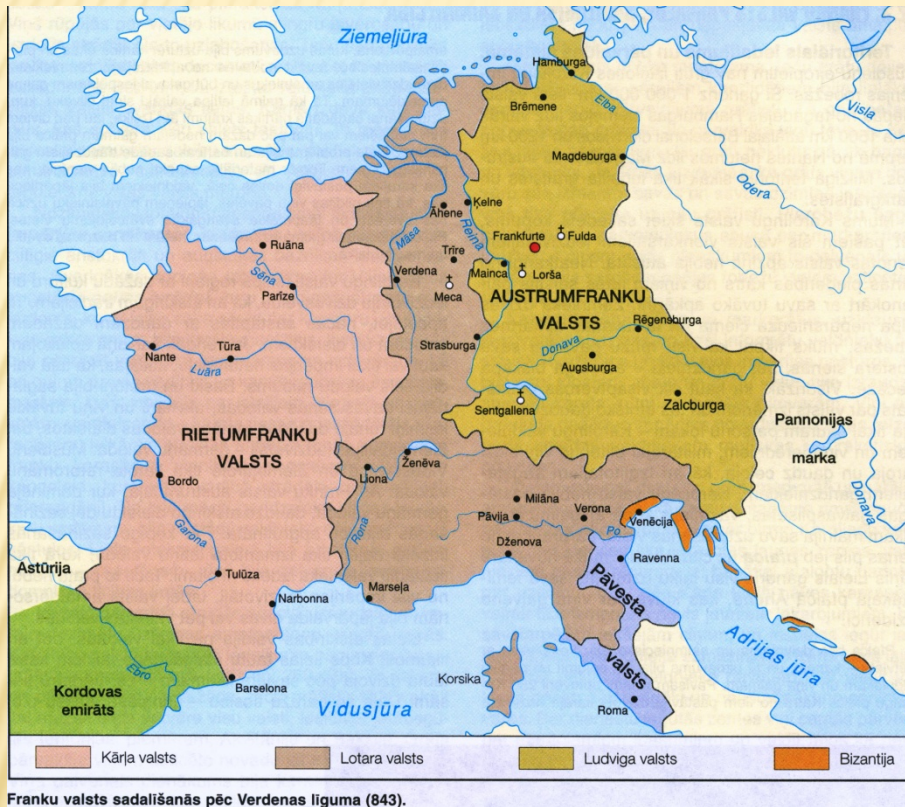
Uzdevums:

Uzmanīgi izpētiet karti un atbildiet uz jautājumiem!

✓ Kādas teritorijas iekaroja un kādas tautas pakļāva Kārlis Lielais?

✓ Kāpēc Kārļa Lielā impērijas sastāvā netika iekļauta Pāvesta valsts?

843.g. Verdenas līgums

Pēc Kārļa Lielā nāves vienota Franku impērija pastāv tikai līdz 843.g., kad Kārļa Lielā mazdēli Verdenā noslēdz līgumu par Franku impērijas sadalīšanu trijās daļās.

X gs. Karolingu valdnieki zaudēja troņus kā Rietumfranku, tā Austrumfranku valstīs. Tajās nostiprinājās jaunās valdnieku dinastijas.

Eiropas valstis X- XI gs.

X – XI gs. vairākas Viduseiropas un Austrumeiropas tautas, kas Kārļa Lielā laikā piederēja pie barbaru perifērijas, pieņēma kristīgo ticību. Izveidojās jaunas valstis, kas iesaistījās Eiropas politiskās un kultūras dzīves norisēs.

Jaunizveidotās Eiropas valstis X-XI gs.

962.g.	Otons I tiek kronēts par ķeizaru, Svētas Romas impērijas izveidošanās
987.g.	Kapetingu dinastijas valdīšanas sākums Rietumfranku valstī (Francija)
1000.g.	Ištvens (Stefans) tiek kronēts par Ungārijas karali
1025.g.	Boleslavs I tiek kronēts par Polijas karali
1066.g.	Normandijas hercogs Vilhelms iekaro Angliju

Eiropas valstis X – XI gs.

Sabiedrībā palielinājās lielo aristokrātu un vasaļu ietekme. Par plaši izplatītu un tipisku parādību kļuva zemes izlēņošana, nostiprinājās feodālās attiecības un pieauga bruņniecības kā kārtas nozīme.

Šie procesi sekmēja kārtu pašapziņas veidošanos, attīstījās izpratne par garīdznieku, bruņinieku un zemnieku atšķirīgo lomu sabiedrībā.

Noteiktākas kļuva lielāko Eiropas valodu grupu – romāņu, ģermāņu un slāvu - izplatības robežas.

Viduslaiku pilsēta

XI gs. sākās uzplaukums lauksaimniecībā. Zemnieki izmantoja labāku arklu un iejūgu, ieviesa trīslauku sistēmu. Tas radīja labvēlīgus apstākļus iedzīvotāju skaita pieaugumam un, aktivizējoties tirdzniecībai, pilsētu uzplaukumam.

Pilsētu pārvaldīja pilsoņu ievēlēta rāte, kura sanāca uz sanāksmēm rātsnamā. Rātsnams atradās pilsētas centrā, rātslaukumā, kas vienlaikus bija arī tirgus laukums. Viduslaiku pilsētā blakus rātsnamam neiztrūkstošs pilsētas simbols bija Rolanda statuja.

Pilsētas kļuva arī par izglītības centriem. Itālijā, Francijā, Anglijā radās pirmās universitātes Eiropā.

Rolanda statuja Brēmenē

Viduslaiku pilsēta

Viduslaikos cilvēki mēdza teikt: "Pilsētas gaiss dara brīvu." Ja dzimtcilvēks ieradās pilsētā, nodzīvoja tur vienu gadu un vienu dienu, slēpjoties no muižnieka, viņš kļuva brīvs. Samaksājot iestāšanās naudu un nododot uzticības zvērestu, cilvēks varēja kļūt par pilsoni. Tas deva iespēju nodarboties ar tirdzniecību un amatniecību. Pilsētas amatnieki apvienojās organizācijās, kuras sauca par cunftēm. Katrai profesijai bija sava cunfte, piemēram, kurpnieki, podnieki. Katrai cunftei bija savi statūti jeb šrāgas, kuri paredzēja noteikumus par ražojuma kvalitāti, konkurenci. Lai kļūtu par kāda amata meistarū, vispirms bija jāstrādā pie kāda meistara par mācekli. Kad māceklis amatu bija apguvis, viņš turpināja kalpot darbnīcā kā zellis. Pēc dažiem gadiem zellis varēja pagatavot paraugdarbu jeb meistarstiķi (šedevru) un, ja cunfte meistarstiķi novērtēja atzinīgi, zellis varēja kļūt par meistarū.

Arī tirgotāji viduslaikos veidoja apvienības, kuras sauca par ģildēm. Taču tirgotāji parasti nedarbojās vienas pilsētas robežās, tāpēc viņi veidoja savienības.

Piemēram, Ziemeļvācijas pilsētas savā starpā slēdza līgumus, ka tās aizsargās tirgotājus viena otras teritorijā. Tā pamazām izauga pilsētu savienība Hanza, kura regulēja tirdzniecību visā Baltijas jūrā.

Miniatūra "Kalēji" (1300 -1330)

http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Histor y/enc_detvs/09.php

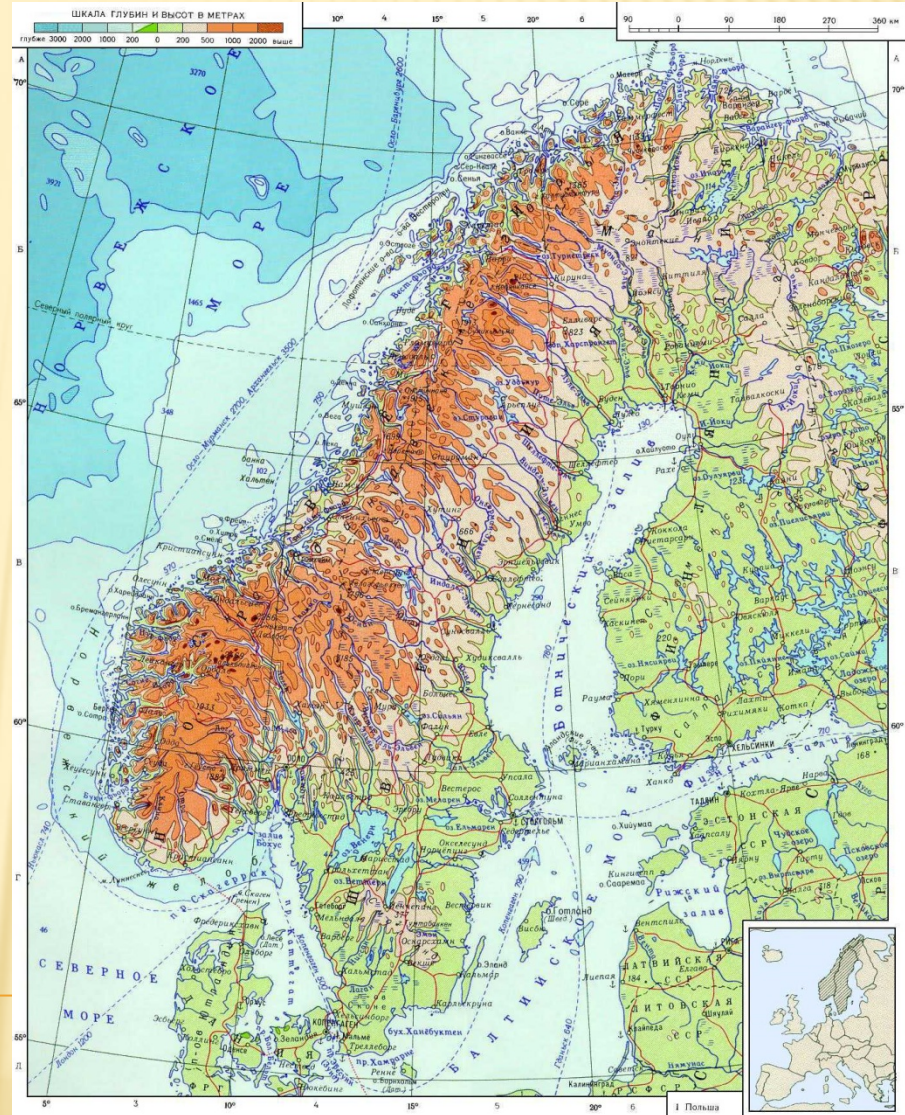
Vikingi

Lielā tautu staigāšana u.c. viduslaiku sākuma notikumi maz skāra Skandināvijas reģionu. Ciltis, kas dzīvoja zemēs ap Baltijas un Ziemeļu jūru, līdz pat VIII – IX gs. tikpat kā nebija pazīstamas Eiropas rietumos un dienvidos. Tām nebija ciešu kontaktu ar Romas impēriju.

Skandināvi atradās ārpus kristīgās civilizācijas robežām

Uzdevums:

✓ Uzmanīgi aplūkojiet karti un raksturojiet Skandināvijas pussalas ģeogrāfisko vidi un tās ietekmi uz vietējo iedzīvotāju dzīvi!

<http://dic.academic.ru/dic.nsf/bse/132868/Скандинавский>

Vikingu sirojumi

Skandināvijas pussalas dienviddaļu un mūsdienu Dānijas teritoriju apdzīvoja ziemeļģermāņi.

Tieši ziemeļģermāņu sirotāju aktivitātes - postošie laupīšanas karagājieni un tāli tirdzniecības ceļojumi, jaunu zemju atklāšana un apgūšana - piešķīra laikposmam no IX – XI gs. apzīmējumu vikingu laikmets.

Vikingu sirojumus veicinošie faktori:

- Skarbie Skandināvijas dabas apstākļi.
- Lauksaimniecībai maz piemērota zeme.
- Nodarbošanās ar tirdzniecību.
- Savdabīga ziemeļģermāņu sabiedrības attīstība:

Pasaules vēsture vidusskolai. I daļa. Rīga, 2000. 298.lpp.

- ❖ Jaunākajiem dēliem bija jāpamet vecāku ģimene un sevi jānodrošina pašiem;
- ❖ Sievietēm, kas vīru prombūtnes laikā pārzināja saimniecību, bija vairāk pienākumu un tiesību nekā sievietēm citur Eiropā.

Vikingu sirojumi VIII gs. beigās

Šajā laikā sirojumos pamatā iesaistījās norvēģu un dāņu vikingi. Sākot ar VIII gs. beigām, ziemeļnieku kuģi regulāri piestāja gan Anglijas, gan Francijas un Spānijas piekrastē. Krastā nonākusī karadraudze nežēlīgi izlaupīja pilsētas, ciemus, klosterus un baznīcas.

Angļu garīdznieks Alkuīns par norvēģu uzbrukumu Lindisfarnas klosterim 793.g.

“Nekad vēl pirms tam šādas šausmas, kuras mēs tagad ciešam no pagāniem, nav piemeklējušas Britāniju, nedz arī pat iztēlē iedomāts, ka šādi iebrukumi no jūras būtu iespējami. Raugiet – Svētā Kutberta baznīca ir piešķaidīta ar Tā Kunga priesteru asinīm, visi tās dārgumi izlaupīti; vieta, kas bija visgodājamākā Britānijā, tagad ir atdota par laupījumu pagānu ciltīm!”

(Pasaules vēsture vidusskolai. I daļa. Rīga, 2000. 297.lpp.)

Uzdevums:

- Kā Alkuīns vērtē norvēģu rīcību Britānijā? Kāpēc?
- Kāds, pēc Alkuīna domām, ir norvēģu lielākais nodarījums? Pamatojiet savu atbildi!

Vikingu sirojumi IX gadsimtā

IX gs. sirojumi kļuva arvien plašāki un organizētāki. IX gs. vikingi četras reizes aplenca Parīzi, 846.g. aplenca Romu.

Eiropas iedzīvotāji sāka organizēt pretošanos: 855.g. grāfa Odo vadībā Parīze tika pasargāta no vikingu izlaupīšanas.

Viens no veiksmīgākajiem šāda pretspara organizētājiem bija Anglijas karalis Alfrēds Lielais (871 – 899) .

Fragments no skandināvu “Edas” poēmā “Hāvamāl”, ko nosacīti varētu tulkot kā “Augstākā pamācības” (Odina saruna ar leģendāro sveju konungu Tulvi)

“Vīrs ne mirkli
Neizlaiž ieroci no rokām“Vīrs ne mirkli
Neizlaiž ieroci no rokām
Jo nekad nezina
Kad ceļā šķēps
Vajadzīgs
Ieročus un tērpus
Draugiem dāvini
Priecējot to acis
Jo apdāvinot
Draudzību stiprini
Ja liktens lēmis (..)
Dāsnie un drosmīgie
Laimīgi dzīvē
Rūpes nepazīst
Gļēvulis mūždien
Izvairīties gatavs
Kā skopais no dāvanas.“

Uzdevums:

✓Kādas skandināvu vērtības tiek akcentētas dotajā teksta fragmentā?

Vikingu sirojumi X -XI gs.

X gs.

Vikingu pirmais vilnis noslēdzās ar jaunas taktikas pielietošanu - apmešanos iekarotajās teritorijās.

911.g. Rietumfranku karalis Kārlis Vientiesis atdeva lēnī normāņu vadonim Rolonam teritorijas Sēnas upes grīvā. Normāņi, kas tur apmetās, atzina savu vasaļa atkarību no karaļa, pieņēma kristietību un apņēmās aizsargāt šīs zemes pret citiem ziemeļu iekarotājiem.

XI gs

Pēdējais skandināvu iekarojumu vilnis vēlās pāri Eiropai XI gs. sākumā. Šajās ekspedīcijās piedalījās jaunās kristīgās valstis – Dānija un Norvēģija. To mērķis bija nevis laupīšana, bet jaunu teritoriju iekarošana. Konungs Knuds I Lielais (1016 – 1035) vienlaikus bija Anglijas, Dānijas, Norvēģijas un Zviedrijas dienviddaļas karalis. XI gs. vikingu laikmets beidzās.

Uzraksti uz vikingu laikmeta rūnu akmeņiem Skandināvijā.

«Ēriks, un Hakons, un Ingvars, un Reinhilds, viņi ... Viņš miris Grieķijā»; «Rūna lika uzcelt (šo) pieminekli Spilbudam, un Sveinam, un Advetam, un Ragnaram, [...] un Spilbudam, savam vīram. Viņš mira Holmgardā (Novgorodas pilsētā Krievzemē) Olava baznīcā»; «Hravns gāja bojā vienās no Dņepras krācēm»; «Torsteins uzcēla (akmeni) Erimundam, savam dēlam, viņš ieguva šo sētu un austrumos Gardā (Krievzemē jeb Русь) iedzīvojās (bagātībā)»; «Hertrūde uzcēla šo akmeni savam dēlam Smidam, labam karavīram. Viņa brālis Hallvids dzīvo Gardā».

(Klišāns V. Vēsture vidusskolai. Idaļa. Rīga, 2002. 99.lpp.)

Uzdevums:

- ✓ Nosauciet, kādas ziņas par vikingu vēsturi satur dotais vēstures avots?
- ✓ Izvērtējiet dotā avota nozīmi vikingu vēstures pētniecībā. Pamatojiet savu atbildi!

Vikingi – jaunu zemju atklājēji

Viena no lielākajām norvēģu aktivitātēm vikingu laikmetā bija Islandes kolonizēšana. Pirmais kolonists Ingolfurs Ārnesons, cenšoties pierunāt citus norvēģus pārcelties uz jaunu dzīvesvietu, apgalvoja, ka šajā salā “katrā zāles stiebrā raso sviests”.

No Islandes vikingi virzījās tālāk uz rietumiem:

~982.g. no Islandes par noziegumiem uz trīs gadiem tika izraidīts Ēriks Rudais, kurš dibināja pirmo apmetni Grenlandē. Šeit skandināvu kolonistu apmetnes ir pastāvējušas līdz XV.gs.vidum.

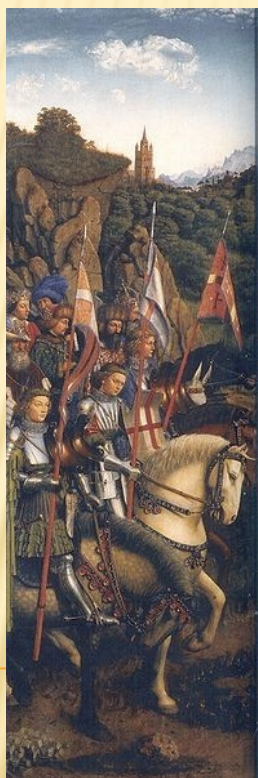
~1000.g. Grenlandes kolonisti nonāca līdz pat Ziemeļamerikas krastiem (Nūfaundlendas sala), kontinenta pirmatklājēja godu piedēvē Ērika Rudā dēlam Leifam Ēriksonam. Tomēr apmetnes šeit pastāvēja neilgi.

➤ Vikingu sirojumu apgabalos tika traucēts normāls dzīves ritms, izpostītas saimniecības, iznīcinātas kultūras vērtības. Tomēr pozitīvi ir vērtējama tirdzniecības attīstība starp Eiropas ziemeļu un dienvidu reģioniem.

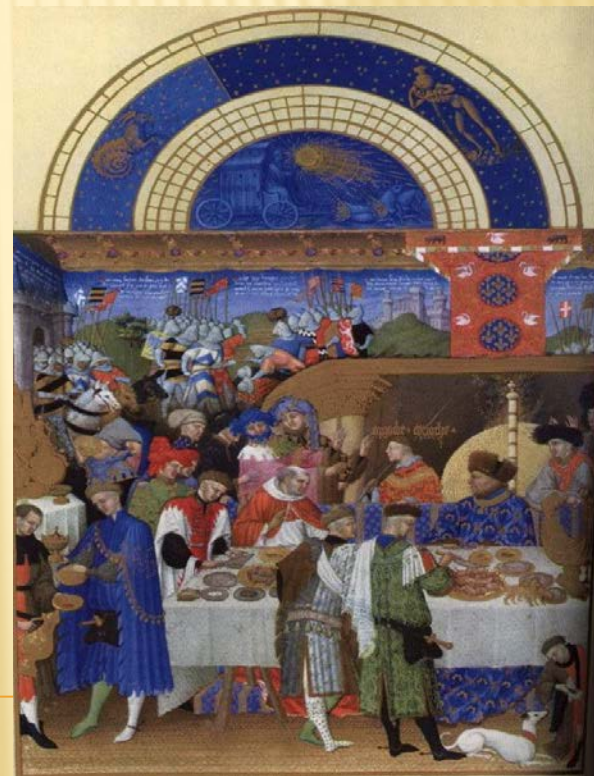
➤ Beidzoties vikingu laikmetam, izveidojās jaunas valstis – Norvēģija, Dānija un Zviedrija, kas pilntiesīgi iekļāvās Eiropas kristīgās kultūras telpā.

III Rietumeiropas civilizācija attīstītajos viduslaikos (XI – XIII gs.)

- ❖ Rietumeiropas sabiedrība [Skat. “Viduslaiku sabiedrība”]
- ❖ Krusta kari (XI – XIII gs.)

http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D0%B0%D0%B9%D0%BB:Ghent_Altarpiece_E_-_Knights_of_Christ.jpg

<http://www.wga.hu/frames-e.html?/art/>

Krusta kari (XI – XII gs.)

Krusta karu cēloņi

Pasaules vēsture vidusskolai. I daļa. Rīga, 2000. 335.lpp.

- Jaunajiem bruņiniekiem, kuri ģimenē nebija vecākie dēli, līdz ar to nevarēja mantot vecāku īpašuma lielāko daļu, krusta kari radīja iespēju iegūt zemi.
 - Krusta kari bruņiniekiem sniedza iespēju piepildīt alkas pēc piedzīvojumiem, kā arī laupītkāri.
 - Svētceļojumi kā gandarīšanas veids par grēkiem vienoja viduslaiku sabiedrību. Svētvieta nepieejamība (piemēram, Jeruzaleme – Kristus kapa vieta, Santjago de Kompostella) izaicināja kristiešus doties karos pret musulmaņiem.

➤ Rietumeiropas iekopto zemju teritorijas bija pārapsdzīvotas. Krusta karu rezultātā cilvēki cerēja iegūt sev zemes iekarotajās teritorijās.

➤ Neskatoties uz vikingu laikmeta norietu, Rietumeiropas iedzīvotāji vēl glabāja atmiņas par normāņu sirojumiem. Pārceļšanās uz citu dzīvesvietu spētu mazināt bailes no skandināviem.

➤ “Svētajiem kariem” vajadzēja celt pāvesta autoritāti un izšķirt viņam par labu ieilgušo strīdu ar ķeizaru un citiem laicīgajiem valdniekiem par investitūru.

“Svētā kara” ideja

“Svētā kara” (karš kā Dieva gribas izpildīšana) mērķi:

- īstenās ticības (kristietības) izplatīšana vai tās aizstāvēšana pret Dieva ienaidniekiem;
- ticīgo aizstāvēšana pret neticīgajiem;
- svētvietu aizstāvēšana pret neticīgajiem un atbrīvošana no neticīgo varas.

Pāvesta Urbāna II runa Klermonas koncilā Šartras Fulhera atstāstījumā

[..]Tādēļ es [pāvests Urbāns II] griežos ar pazemīgu lūgumu, un nevis es, bet Tas Kungs, lai jūs, kristietības aizstāvji, biežāk pārliecinātu visus ikvienas kārtas piederīgos, kā jātniekus, tā kājiniekus, kā bagātos, tā nabadzīgos, lai viņi savlaicīgi atbalstītu Austrumu kristiešus šo nežēlīgo ļaužu [musulmaņu] padzīšanā no kristīgās pasaules. [..]Visiem, kas turp dosies, ja viņi nomirs uz sauszemes vai jūras vai [kritīs] kaujā ar pagāniem, tiks atlaisti grēki.

(Pasaules vēsture vidusskolai. I daļa. Hrestomātija. Rīga, 2000. 199.lpp.)

Uzdevums:

- ✓ Ko teksta autors apzīmē ar vārdiem “Austrumu kristieši”?
- ✓ Kā Šartras Fulhers pāvesta Urbāna II runā atspoguļo “svētā kara” ideju?
- ✓ * Vai “svētā kara” ideja ir saskaņojama ar Desmit baušļos ietvertajiem principiem? Atbildi pamatojiet!

Krusta karu virzieni

- Tuvie Austrumi
- Pireneju pussalas atbrīvošana no musulmaņiem
- Baltijas tautu kristianizācija

Uzdevums:
Atrodi minētos krusta karu virzienus kartē!

Krusta kari Tuvajos Austrumos

Pirmais krusta karš (1096 – 1099)

- Organizēja krustneši (bruņinieki)
- Krustneši nāca no dažādām zemēm, sapulcējās Konstantinopolē
- 1099.g. 15. jūlijā iekaroja Jeruzalemi, kas piederēja arābu sultāniem
- Ebreju grautiņi

Krustneši

<http://gn.lib.rus.ec/b/116701/read>

Krusta kari Tuvajos Austrumos

Trešais krusta karš (1189-1192) – vērienīgākais krusta karš

- Iemesls – atgūt Jeruzalemi (1187.g. Ēģiptes sultāns Saladīns to bija atkarojis no kristiešiem)
- Vadīja Francijas karalis Filips II Augusts, Anglijas karalis Ričards I Lauvassirds, Sv. Romas impērijas ķeizars Frīdrihs I Barbarosa (ceļā noslīka kādā Mazāzijas upē)
- Neizdevās atgūt Jeruzalemi

Ceturtais krusta karš (1202 – 1204)

- Sākotnēji Rietumeiropas kristieši gatavoja uzbrukumu Ēģiptei kā musulmaņu varas centru
- Devās uz Bizantiju un iesaistījās iekšējās cīņās par troni
- 1204.g. izlaupīja Konstantinopoli, sagrāva pareizticīgo dievnamus, nogalināja iedzīvotājus
- Bizantija zaudēja daļu teritorijas, krustneši izveidoja Latīņu impēriju (1204 – 1261)

Pēdējie krusta kari Tuvajos Austrumos

- Piektais krusta karš (1228-1229)
- Sestais krusta karš (1248-1254)
- Septītais krusta karš (1270)

Krusta karu kustības apsīkums. Musulmaņi atguva varu Tuvajos Austrumos.

Tuvo Austrumu krusta karu rezultāti

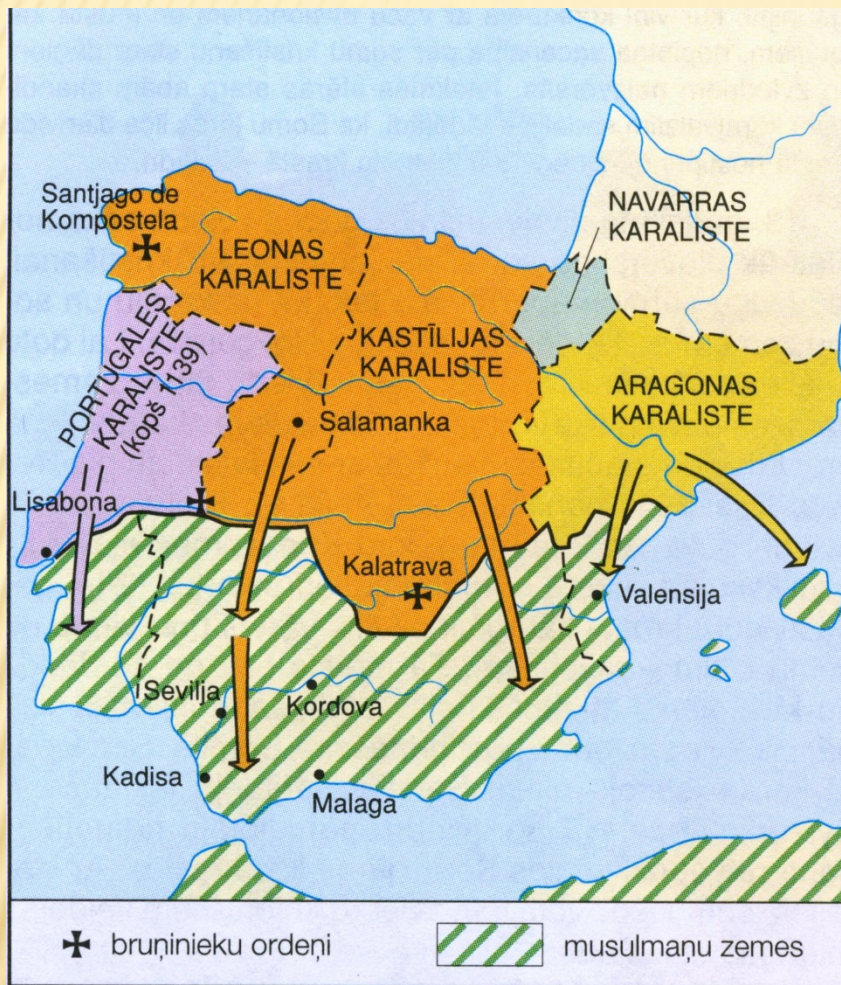
- Iepazīšanās ar arābu un grieķu zinātnieku darbiem, izgudrojumiem, Austrumu garšvielām, ēdienu
- Daudz upuru
- Pāvesta autoritātes mazināšanās
- Plaisa starp katoļu un pareizticīgo baznīcu
- Bruņinieku ordeņu izveidošana

Uzdevums:

✓ Kā krusta karu gaitā mainījās Rietumu (katoļu) un Austrumu (pareizticīgo) kristiešu savstarpējās attiecības?

✓ Raksturojiet izmaiņas krustnešu karošanas motivācijā, vērtībās krusta karu laikā!

Rekonkista Pireneju pussalā

Pireneju pussala rekonkistas laikā (ap 1200. gadu).

- Pireneju pussalas zemju atkarošanu no mauriem (musulmaņiem) sauc par rekonkistu.
- Sv. Jēkaba kapa (Santiago de Kompostella) atbrīvošana no mauriem.

Krusta karu rezultāti un sekas

- Krusta kari – Rietumeiropas sabiedrību konsolidējošs notikums.
 - Krusta kari novērsa musulmaņu ekspansiju Eiropā, nostiprinot šajā telpā kristietību.
 - Mazinājās pāvesta autoritāte, palielinājās plaša Rietumu (katoļu) un Austrumu (pareizticīgo) kristiešu starpā.

➤ Austrumos iepazītās preces (garšvielas, smaržvielas, apģērbi, ieradumi, piemēram, roku mazgāšana pirms ēšanas) ietekmēja eiropiešu sadzīvi un veicināja tirdzniecības attīstību.

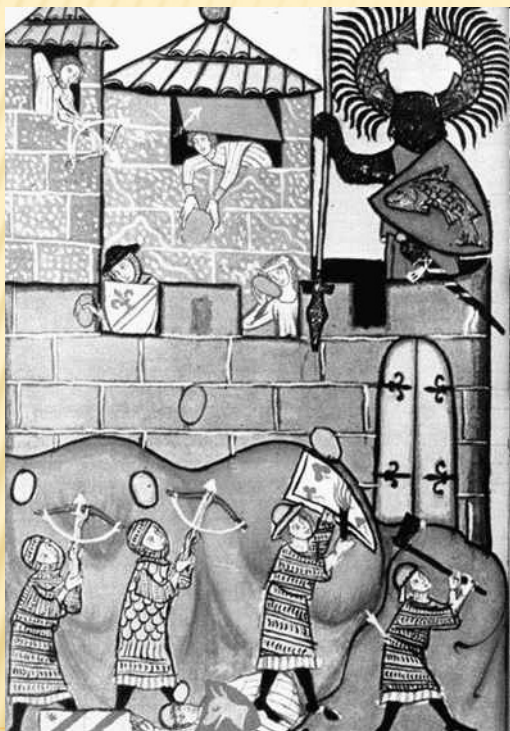
➤ Krusta karu laikā cilvēki iepazīna citādo, saprata, ka ne vienmēr jauna telpa, nepazīstami cilvēki nes nelaimi. Tas mazināja bailes un veicināja interesi par jauno, kļūstot par cēloni renesansei un lielajiem ģeogrāfiskajiem atklājumiem.

IV Rietumeiropas civilizācija vēlajos viduslaikos (XIV – XV gs.)

“Viduslaiku rudens”

XX gs. holandiešu vēsturnieks Johans Heizinga saskatīja alegoriju dabā un vēstures notikumos. Viduslaiku izskaņu viņš rāda kā krāsainu un nobriedušu vēstures posmu, kam raksturīga pakāpeniska agrāko priekšstatu, vērtību un ieradumu atmiršana, kā laiku, kad tradicionālajā viduslaiku kultūrā līdztekus lieliskiem sasniegumiem ir jaušama paguruma un norieta iezīmes.

Pils aplenkšana

<http://gn.lib.rus.ec/b/116701/read>

Reimsas katedrāle

http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D0%B0%D0%B9%D0%BB:Notre_Dame_de_Reims_-_d%C3%A9tail_haut.JPG

“Melnā nāve”

Laikā no XI gs. līdz XIII gs. eiropiešiem izdevās panākt nemitīgu ekonomisku augšupeju un lēnu, bet pastāvīgu dzīves līmeņa celšanos. Turpretī no XIV gs. sākuma līdz XV gs. vidum Eiropas zemju iedzīvotājiem nācās pārdzīvot saimnieciskās grūtības, epidēmijas un dabas katastrofas, straujas pārtikas cenu svārstības, bezgalīgus karus, baznīcas autoritātes krišanos un citas likstas.

**Garīdznieks svētī ar melno nāvi
slimos mūkus**

Kopš XI gs. Eiropā bija vērojams straujš iedzīvotāju skaita pieaugums, tāpēc XIV gs. saimniekošanas īpatnības vairs neļāva apmierināt esošo pieprasījumu. ~1300. gadu iestājās t.s. Mazais ledus laikmets, kas ilga aptuveni līdz 1700. gadam. XIV gs. Eiropa piedzīvoja vairākus neražas gadus. Sākās dažādu epidēmiju uzliesmojumi, vissmagākās sekas Rietumeiropā bija 1347. – 1350. gada Lielajam mērim jeb “melnajai nāvei”

Uzdevums:

Kādi priekšstati par melno nāvi atklājas šajā miniatūrā?

Ebreju vajāšanas

Mēra epidēmijām bija smagas demogrāfiskās un psiholoģiskās sekas. Lielā mēra epidēmijā Rietumeiropa zaudēja ap 20 miljoniem cilvēku. Dzīvi palikušie cilvēki, kas bija zaudējuši savus tuviniekus, centās rast izskaidrojumu pārdzīvotajām nelaimēm un meklēja šo likstu vaininiekus.

Daudzās pilsētās palikušos cilvēkus pārņēma masu psihoze, kas izpaudās represijās pret ebrejiem. Ebreji tika vainoti visās nelaimēs un apsūdzēti aku saindēšanā un tīšā kristiešu aplipināšanā ar mēri.

Baznīcas krīze

Krusta karu neveiksmes Tuvajos Austrumos iedragāja pāvesta un katoliskās baznīcas autoritāti.

XIV gs. sākumā izcēlās konflikts starp pāvestu Bonifāciju VIII un Francijas karali Filipu IV Skaisto. *Pāvestu Aviņjonas gūsts* – periods (1309. -1377.) Romas katoliskās baznīcas vēsturē, kad pāvesti pakļāvās Francijas karaļiem.

Pāvestu Aviņjonas gūsts

Aviņjonas pils. Francija.

<http://coceneheri.info/?m=201006>

<http://en.wikipedia.org/wiki/File:PapalPolitics.JPG>

Baznīcas krīze

XV gs. otrās puses pāvesti sevi uzskatīja ne tik daudz par Kristus vietniekiem zemes virsū, kā par Pāvesta valsts valdniekiem. Pāvestu galmos valdīja greznība, viņi aktīvi iesaistījās cīņās par virskundzību Itālijā un nešķīroja baznīcas un savus personīgos ienākumus.

Baznīcas stāvokli apgrūtināja arī citas problēmas – Oksfordas universitātes profesora Džona Viklifa asā baznīcas kritika un Jana Husa darbība Čehijā.

Čehu nacionālais varonis Jans Huss (ap 1371-1415) kritizēja katoļu baznīcu, viņam bija jāmirst ugunssārtā.

Mongoļu lielvalsts

Dzijā demogrāfiskā, ekonomiskā, sociālā un reliģiskā krīze, ko Eiropa piedzīvoja XIV gs., vēl vairāk saasinājās, pieaugot turku draudiem Tuvajos Austrumos. Vareno turku virzību Eiropā apstādināja mongoļu karaspēks valdnieka Tamerlana (Timura) vadībā, kas Vidusāzijā bija izveidojis varenu lielvalsti no Ķīnas un Krievijas robežām līdz Vidusjūrai ar galvaspilsētu Samarkandu.

Tamerlana lielvalsts aptuvenās robežas

The Mongol Dominions, 1300—1405.

92

Simtgadu karš

XIII – XIV gs. Francija bija kļuvusi par spēcīgāko centralizēto monarhiju Eiropā.

Tomēr 1337. gadā starp Angliju un Franciju sākās karš, kas, bruņotām cīņām mijoties ar vairāk vai mazāk ilgstošiem miera periodiem, ilga vairāk nekā simts gadus. Vēsturē tas ir ieguvis nosaukumu – Simtgadu karš. Angļi, kas pretendēja uz Francijas teritorijām un troni, Simtgadu kara sākumā piedzīvoja veiksmi.

Uzdevums:

Raksturojiet Francijas izredzes Simtgadu karā?

Žanna d'Arka

Pārsteidzošs pavērsiens kara gaitā iestājās pēc tam, kad netālu no Orleānas parādījās vienkārša 17gadīga zemnieku meitene, Žanna d'Arka. Žanna d'Arka apgalvoja, ka pats Dievs ir sūtījis viņu palīdzēt dofinam iegūt uzvaru un troni.

Kaut arī viņas iesaistīšanās karadarbībā palīdzēja dofinam, pašās liktenis bija traģisks - Žanna d'Arka nonāca burgundiešu gūstā, kur tika apsūdzēta burvestībā un 1431.g. sadedzināta uz sārta.

Viduslaiku ūnijas

XIV - XV gs. vairākas Eiropas valstis noslēdza apvienošanās ūnijas (līgumus):

- 1385.g. Krēvas pilī tika noslēgta ūnija starp Poliju un Lietuvu, vienojoties par kopīgu monarhu;
- 1397.g. Kalmāras pilī tika noslēgta ūnija starp Dāniju, Norvēģiju un Zviedriju.

Uzdevums:

- Kura valsts bija izdevīgākās pozīcijās, noslēdzot Krēvas ūniju? Pamatojiet atbildi!